

RÖRELSEFOLKHÖGSKOLORNAS
INTRESSEORGANISATION

Henrik Ludvigsson & Anna Medin

2025-09-16

Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet

RIOs remissvar på Ökad tydlighet, stärkt samverkan – förutsättningar för framtidens utvecklingspolitik (SOU 2025:85)

Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation (RIO) inkommer härmed med yttrande över delbetänkandet Ökad tydlighet, stärkt samverkan – förutsättningar för framtidens utvecklingspolitik (SOU 2025:85).

RIO är en ideell förening för Sveriges 112 folkrörelse-, organisations-, stiftelse- och föreningsdrivna folkhögskolor.

Inledande kommentarer

Utredningen för Sveriges sammanhållna utveckling – SVESAM – ska enligt kommittédirektivet bland annat analysera om det finns behov av att förändra ansvarsfördelningen, och i så fall hur, mellan staten och regionerna inom den regionala utvecklingspolitiken och landsbygdspolitiken. Utredningen ska identifiera hinder och vid behov föreslå hur samverkan mellan staten, regioner och kommuner kan utvecklas.

Regeringen framhåller i direktivet att det civila samhället ger viktiga bidrag till den regionala och lokala utvecklingen, och dess organisationer ska erbjudas möjligheter till samverkan i det regionala utvecklingsarbetet och i arbetet med att främja landsbygdsutveckling. Det civila samhällets potential och förmåga till omställning bör tas till vara för att kunna möta samhällsutmaningarna.

Civilsamhället är huvudman för majoriteten av landets folkhögskolor men utbildningsformen i sig kan även den betraktas som en del av civilsamhället. Folkhögskolan omfattas således av utredningen. Regioner betraktar också folkhögskolor som en del av den regionala utvecklingspolitiken och framhåller utbildningsformen i den regionala utvecklingsstrategin som är en strategi för den regionala kompetensförsörjningen.

Att folkhögskolor erbjuder möjlighet till utbildning över stora delar av landet är kanske särskilt viktigt för landsbygdens kompetensförsörjning då tillgången till utbildningsmöjligheter är relativt begränsad i dessa områden.¹

Efter avslutad allmän kurs på folkhögskola går många vidare till studier på högskola/universitet – antalet tidigare folkhögskoledeltagare på högskola/universitet ökar – och efter avslutad särskild kurs – i synnerhet yrkesutbildningar – går många direkt ut i arbetslivet.

Folkhögskolor gör dessutom ett regionalekonomiskt avtryck genom anställning av personal och konsumtion av varor och tjänster för att kunna bedriva sin verksamhet. Medelvärde för det totala regionalekonomiska avtrycket som folkhögskolor gör är drygt 50 miljoner kr per år och skola.²

RIOs synpunkter

Utredningen understryker särskilt det civila samhällets viktiga roll när det gäller hur staten kan stimulera samråd, samordning och samverkan i syfte att involvera olika samhällsaktörer i arbetet med att skapa hållbar utveckling i hela landet. Det finns en potential i att i än högre utsträckning inkludera civilsamhällets organisationer i arbetet för regional utveckling och levande landsbygder som bör utnyttjas. Detta är centralt för att målen för den regionala utvecklingspolitiken och landsbygdspolitiken ska kunna uppnås. Utredningen menar att för att understödja och tillvarata civilsamhället är det viktigt att erkänna, uppmärksamma och bekräfta dess aktörer och verksamheter i det lokala och regionala sammanhanget. Relationen mellan regioner och civilsamhällets organisationer ska präglas av ömsesidig respekt och dialog.

RIO välkomnar utredningens bedömning av civilsamhällets betydelse. När det gäller att skapa hållbar utveckling i hela landet förstärks folkhögskolans betydelse, detta då utbildningsformen finns i stora delar av landet, även på mindre orter och landsbygd. Regioner erkänner, uppmärksammar och bekräftar folkhögskolor, bland annat då regioner betraktar folkhögskolor som en del av lösningen på den regionala kompetensförsörjningen. RIO hade önskat att ett sådant erkännande även kunde uppfattas från den nationella nivån. Dock kan det vara en utmaning för regioner att fullt ut behärska systemet för folkhögskolans förutsättningar. Regioner är såväl medfinansiär av utbildningsformen som huvudman för några folkhögskolor. Dessa roller kan ibland vara svåra att hålla isär.

När regioner tar sig an olika insatser och riktade uppdrag för att stärka den regionala kompetensförsörjningen menar RIO att regioner i högre utsträckning än nu bör använda olika delar av civilsamhället i stället för att genomföra insatser och uppdrag i egen regi eller uppdra åt näringslivet att göra så. När regioner använder folkhögskolor för att stärka den regionala kompetensförsörjningen är det RIOs bedömning att de ofta – kanske slentrianmässigt – använder de regionägda folkhögskolorna. Genom att använda de folkhögskolor med civilsamhället som huvudman har regioner möjlighet att stärka civilsamhället och den infrastruktur som de rörelsedrivna folkhögskolorna är en del av.

¹ Folkbildning i landsbygder – om folkbildningens betydelser för människor och lokalsamhällen i svenska landsbygder, Folkbildningsrådet 2024

² Samhällsekonomisk effektutvärdering av folkhögskolan, Payoff 2022

En rimlig konsekvens av att betrakta folkhögskolan som ett viktigt verktyg för den regionala utvecklingspolitiken och landsbygdspolitiken är en god och stabil finansiering av utbildningsformen. Så är inte fallet nu.³

Regionernas ansvar för det regionala utvecklingsarbetet framgår av lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar. Utredningen föreslår att det där tydligt ska framgå att en region ska samråda med företrädare för det civila samhällets organisationer i länet. Ändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2026. Utredningen framhåller att enskilt bedrivna lärosäten, som inte bedrivs med vinstsyfte, tillhör civilsamhället och omfattas av den föreslagna regleringen.

RIO tillstyrker förslaget om att det av lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar tydligt ska framgå att en region ska samråda med företrädare för civilsamhället i länet. Vidare välkomnar RIO utredningens förtydligande om att enskilt bedrivna lärosäten, som inte bedrivs med vinstsyfte, tillhör civilsamhället och omfattas av förslaget. Således ska en region samråda med folkhögskolorna och kanske framför allt det civila samhällets organisationer som är huvudmän för de rörelsedrivna folkhögskolorna i länet.

Utredningens bedömning är att det behövs en tydlig ansvarsfördelning mellan aktörerna. En tydlig ansvarsfördelning är nödvändig för att aktörerna ska kunna samverka på ett effektivt sätt. En sammanhållen politik kräver att det finns ett system som skapar förutsättningar för en effektiv samverkan. Att ett sådant system finns på plats är statens ansvar. Utredningen konstaterar att styrningen av politiken inte är tillräckligt sammanhållen.

RIO delar utredningens bedömning. Det finns ett stort behov av en tydligare ansvarsfördelning mellan staten och regionerna vad gäller regleringen och finansieringen av folkhögskolorna. RIOs erfarenhet är att det finns betydande brister, i såväl omfattning som kvalitet, i samverkan mellan staten och regionerna vad gäller folkhögskolan som utbildningsform. Även om kommunerna inte är medfinansiärer av utbildningsformen är det angeläget att även kommunerna har god kunskap om vad folkhögskolor kan erbjuda för att möta lokala behov.

En överenskommelse mellan staten och regionerna kan med fördel reglera bland annat följande: regionernas hantering av folkhögskolorna för att hålla isär regionernas dubbla roller som såväl medfinansiär av utbildningsformen som huvudman för folkhögskolor, finansiering av internat för säkerställande av folkhögskolan som riksrekryterande utbildningsform och hur långsiktig finansiering utan ryckighet vid tillfälligt höjda anslag uppnås. RIO deltar gärna i en formaliserad dialog som har till syfte att leda fram till en sådan överenskommelse om ansvarsfördelning.

Avslutande kommentarer

Utredningen menar att regioners inkludering och involvering av civilsamhällets organisationer i en samverkan kan utvecklas och avser att återkomma med ytterligare resonemang och bedömningar kopplade till civilsamhällets organisationer i kommande slutbetänkande. RIO ser fram emot att då ta del av dessa.

RIO ser även fram emot att i slutbetänkandet ta del av utredningens bedömning när det gäller hur det utgiftsområde i statens budget som folkhögskolan tillhör har bidragit till att uppnå målen för den regionala utvecklingspolitiken och landsbygdspolitiken. Av kommittédirektivet framgår att det är viktigt med en bredd av insatser inom många utgiftsområden för att målen ska uppnås och att utredningen ska bedöma hur dessa utgiftsområden bidragit.

³ [Efter folkhögskolas konkurs – 14 rektorer kräver att staten tar ansvar | SVT Nyheter](#)

Av direktivet framgår vidare att utredaren kan föra dialog med och inhämta upplysningar från bland andra organisationer och andra relevanta aktörer. RIO ser fram emot att inför slutbetänkandet föra dialog med Utredningen för Sveriges sammanhållna utveckling, SVESAM.

Anna Ekström

Olle Westberg

Ordförande

Generalsekreterare